

Політична культура, громадська думка та соціально-політичні технології.

■ План.

- Поняття політичної ідеології. Її функції.
- Основні ідейно-політичні концепції сучасності.
- Політичні культури та субкультури

- **Політична ідеологія – це систематизована сукупність ідейних поглядів на владу, на форму державного устрою та способи його збереження або знищення, що виражають чи захищають інтереси певної соціальної групи. Політична ідеологія - це односторонній, соціально-зацікавлений відбиток дійсності.**

Етапи формування ідеології

- **теоретико-концептуальний** - який формує головні положення політичної теорії, обґрунтовує цінності й ідеали. На цьому рівні йде добір і узагальнення ідейного матеріалу, усунення протиріч між різними аспектами. На цьому рівні найбільше тісно відбувається зв'язок між ідеологією і наукою;
- **- програмно-директивний** - принципи й ідеали перекладаються в конкретні політичні програми, гасла і вимоги, формується стратегія і тактика політичної боротьби. Джерелом програм і директив виступають політичні партії і держава
- **- поведінський** - впровадження в суспільне життя певних ідеологічних установлень у вигляді програм, гасел і вимог призводить до означеного типу політичної поведінки.

Функції ідеології:

- Світоглядна
- Регулятивна
- Мотиваційна
- маніпулятивна

Основні принципи лібералізму

- Свобода індивіда, самовизначення особи;
- Свобода слова, віросповідання, зборів, вибору;
- Толерантність до поглядів і переконань інших людей;
- Скасування станових привілеїв;
- Свобода торгівлі, конкуренції, підприємництва;
- Функції держави обмежуються політичною сферою (держава – нічний сторож);
- Пріоритет інтересів індивіда та громадянського суспільства перед інтересами держави;
- Невтручання держави в економічну діяльність індивідів.

Принципи неолібералізму

- Політична і духовна свобода громадян;
- Звільнення особи від колективного контролю, пріоритет прав людини перед інтересами соціального слою, класу, держави, свобода політичного вибору.
- Державний захист підприємництва, ринку і конкуренції від монополізму;
- Державно забезпечений соціальний захист громадян:
- Забезпечення рівних соціальних можливостей у здійсненні основних прав людини.

Основні принципи консерватизму

- Збереження і підтримка існуючих форм соціальної структури, традиційних цінностей і морально-правових засад.
- Стабільність, незмінність моральних та суспільних традицій і цінностей,
- Відмова від революцій, як методу зміни дійсності.
- Політичні принципи варто пристосовувати до звичаїв, національних традицій.
- Авторитет влади держави, церкви.
- Сильна державна влада.

Основні принципи неоконсерватизму

- Збереження в суспільстві сильної позиції держави при вільному розвитку великого бізнесу.
- Невтручання держави в справи великого бізнесу.
- Допуск до політичної влади лише представників елітних прошарків суспільства.
- Сила державної влади – в її професіоналізмі та моральності.
- Згортання широких соціальних програм допомоги малозабезпеченим прошаркам.

Основні принципи комуністичної ідеології

- Революція як метод становлення соціальної справедливості;
- Відсутність експлуатації, рівність і братерство всіх людей;
- Керівна роль держави в політичній, соціальній і економічній сферах;
- Державне регулювання економіки;
- Пріоритет інтересів держави перед інтересами індивіда;
- Соціальне забезпечення індивідів;
- Націоналізація промисловості та колективізація сільського господарства;
- Поступовий перехід до безгрошового, безкласового суспільства

Основні принципи соціал-демократії

- Пріоритет мирних, еволюційних засобів досягнення рівності;
- Поступове реформування буржуазного суспільства без революцій;
- Активне втручання держави в економіку, перерозподіл прибутків на користь незаможних прошарків;
- Розвиток державного сектора економіки;
- Численні соціальні програми.
- Збереження принципу недоторканості приватної власності;
- Соціальне партнерство різних класових прошарків;
- Досягнення вищого рівня соціальної рівності і справедливості;
- Забезпечення росту середнього класу.

Анархізм

- Заперечення необхідності влади та держави як регуляторів суспільного життя;
- Право на існування може мати тільки особиста або колективні форми дрібно власності;
- Проголошує крайній індивідуалізм, нічим не обмежену свободу;
- Основними регуляторами відносин є мораль та договір між людьми та їх вільними асоціаціями.

Спільні риси фашизму та націонал-соціалізму

- Ідея нації як найбільшої цінності
- Експансія та насильство як засіб забезпечення інтересів нації;
- Принцип державно-монополістичного регулювання в економіці;
- Вождізм та елітаризм;
- Ідея класової гармонії на базі національної єдності.

Ідеологічні відмінності між фашизмом та націонал-соціалізмом

принцип	Націонал-соціалізм	фашизм
Роль держави	Інструмент досягнення цілей нації	Абсолютна, первинна
Регулювання економіки	Жорсткий контроль, залякування	корпоративізм
модернізація	Антимодернізм, пропаганда народних традицій, звичаїв	Побудова індустріального суспільства
расизм	Чіткий поділ націй на повноцінні та неповноцінні, знищення неповноцінних	Менш агресивний, радше формальний
Терор як засіб контролю	Придушення будь якого опору	Менш радикальний
Зовнішньополітичні амбіції	Світове панування	Відновлення величі Риму

Націоналізм

- Нація - найвища форма суспільної єдності, вона первинна в державотворчому процесі.
- Вірність і відданість своїй нації, політична незалежність і робота на благо власного народу, об'єднання національної самосвідомості для практичного захисту умов життя нації, її території проживання, економічних ресурсів та духовних цінностей.
- Об'єднання різних верств суспільства, незважаючи на протилежні класові інтереси.
- Розвиток національної культури, традицій, звичаїв, мови.

- ***Політична культура*** – сукупність цінностей, знань, ставлень, орієнтацій того чи іншого соціального суб'єкту, що фіксує рівень розвитку його політичної свідомості, політичної діяльності і поведінки.

Основні компоненти політичної культури

- *Політична свідомість* – це опосередковане відображення формування і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів, а також сукупність поглядів, оцінок, установок, що відображають політико-владні відносини.
- *Політичний досвід* – знання, норми, стереотипи поведінки, засвоєні індивідом під час власної політичної соціалізації чи політичної діяльності;
- *Ідеологічний компонент* - включає політичні знання, політичні переконання та політичні цінності;
- *Емоційно-психологічний компонент*- орієнтації і установки громадян на політичні інститути, нормативну систему, політичні події, окремі політичні ролі.

Рівні політичної культури

- Політична культура індивіда
- Політична культура соціальних груп
- Політична культура суспільства в цілому

Рівні політичної культури індивіда

- *гносеологічний*, коли кожний громадянин отримує знання про політичне життя своєї держави, структуру політичних органів;
- *аксеологічний*, коли кожен громадянин позитивно чи негативно *оцінює* життя своєї країни;
- *практичний*, коли кожний громадянин активно чи пасивно *бере участь* у політичному житті.

Типологія політичних культур

Критерій виділення	Типи
Геополітичний	Західний, східний, маргінальний
За рівнем відкритості	Інтровертивний, екстравертивний
За ступенем інтегрованості індивіда	Індивідуалістичний, колективістський
За характером політичної соціалізації	Провінційний, діяльнісний, маргінальний
За ступінню демократизму	Тоталітарний, авторитарний, демократичний
За формою суспільного управління	Президентський, парламентський, монархічний, диктаторський
За розвиненістю політичних структур	Допартійний, монопартійний, багатопартійний, перехідний
За типом поведінки у конфліктних ситуаціях	Конфронтаційний, консенсуальний, компромісний

Типологія політичних культур за Г.

Алмондом

- 1. *Патріархальний* тип політичної культури притаманний суспільству з несформованою політичною системою, де відсутні спеціалізовані політичні ролі. Тому характерними рисами є відсутність у людей інтересу до політики, політичної влади та політичних інститутів. Члени суспільства орієнтуються на вождів племені, шаманів і не відділяють політичні орієнтації від релігійних норм.
- 2. *Підданська* політична культура характеризується здебільшого пасивним ставленням громадян до політичного життя. В наявності певний інтерес соціальних суб'єктів до функціонування політичної системи, проте самі суб'єкти не проявляють особистої політичної активності, покладаючи свої надії на органи влади і політичних лідерів. Така модель поведінки була притаманна феодальному та раннекапіталістичному типу суспільства.
- 3. *Активістська* політична культура характеризується значним інтересом громадян до політичної діяльності та наслідків функціонування політичної системи, Особиста поведінка громадян націлена на особисту участь у політичному процесі.

Політична субкультура – сукупність особливостей політичної культури певної соціальної групи, які відрізняють цю політичну культуру від культури іншої групи людей. Групові особливості зумовлені відмінностями в соціальному стані людей, освітніми, статевими, віковими, релігійними, етнічними і іншими чинниками.

Різновиди політичних субкультур

- **Регіональні** - обумовлені такими відмінностями між окремими регіонами країни, як клімат, наявність природних ресурсів, економічна спеціалізація тощо.
- **Соціоекономічні** - обумовлені існуванням в суспільстві різних груп (соціальних верств, класів), які мають різний економічний статус, а отже і відмінності в способі життя, в інтересах, що відіграє важливу роль в політичному житті.
- **Етнолінгвістичні** - зв'язані з мовними, етнічними особливостями відповідних соціальних груп, їх національним характером і етнічною самосвідомістю.
- **Релігійні** - виникають в тому випадку, коли релігія є основним елементом загальної культури певної групи людей (наприклад, фундаменталізм є не стільки релігійна, скільки політична ідеологія).
- **Вікові** - віддзеркалюють різні системи політичних цінностей у представників різних поколінь. Ці субкультури існують в основному в суспільствах, які реформуються.

Політична діяльність – це свідомо цілеспрямована діяльність людей або великих суспільних груп щодо реалізації своїх політичних інтересів, цілей, участь в управлінні державою, суспільними справами.

Політичне функціонування - це професійна політична діяльність.

Політична участь - це здійснення або підтримка громадянами певних акцій, здійснення тиску на органи влади з метою висловлення певних позицій, вимог тощо. Розрізняють колективну та індивідуальну, примусову та добровільну, активну і пасивну, традиційну та альтернативну, революційну та охоронну участь.